

WAYS OF USING MASS MEDIA IN IMPROVING STUDENTS' IDEOLOGICAL IMMUNITY

I.R. Raximova

Samarqand davlat Arxitektura-qurilish

Universiteti "Xorijiy tillar" kafedrası o'qituvchisi, +998937270066

Mustaqil tadqiqotchi rahimovsanjar59@gmail.ru

Abstract: This article talks about spiritual broadcasts that call a person to spiritual purification, to awaken his heart, enrich the inner world of a person, strengthen his will, complete his faith, and the issues of people's conscious reactions to the ongoing renewal and changes.

Keywords: media, spiritual-ideological, methods, information wars, organizer of events, formation of immunity, political-economic, ideological opportunities, best practice.

Bugungi kunda dunyo shiddat bilan o'zgarib bormoqda. Barcha sohalarda axborot olish va uni yetkazish, ta'sirchan jamoatchilik fikrini shakllantirish zaruratga aylangan. Bunday murakkab sharoitda hayot yangidan-yangi talab va vazifalarni oldimizga qo'yimoqda¹.

Ommaviy axborot vositalari eng asosiy, qudratli va ta'sirchan mafkura vositasidir. Chunki ommaviy axborot vositalari ommaning o'ziga xos tarbiyachisi, muhim tadbirlarning tashkilotchisi, dolzarb muammolarni hal qilishning ta'sirchan quroli bo'lib xizmat qiladi. Aynan ommaviy axborot vositalari orqali milliy qadriyatlarimiz va umuminsoniy qadriyatlar, milliy g'oya va demokratik tamoyillar targ'ib-tashviq qilinadi. Ommaviy axborot vositalari doimo demokratiya va so'z erkinligining o'ziga xos o'lchovi, ko'rsatkichi bo'lib kelgan. Erkin va mustaqil ommaviy axborot vositalari demokratik taraqqiyotni rag'batlantiradi va mustahkamlaydi.

Ommaviy axborot vositalari orqali milliy istiqlol g'oyasini singdirishning yana bir muhim jihati mavjud. Bu jihat - axborot terroriga, mafkuraviy tahdidlarga munosib javob berish, ma'naviy-mafkuraviy jihatdan xalqimizni tobe etishga intilishlarning payini kesish va O'zbekiston fuqarolarida

¹ Mirziyoyev Sh.M. "Matbuot va ommaviy axborot vositalari xodimlari kuni" bayram tabrigidagi nutqi.T.-: 2019.

mafkuraviy immunitetni shakllantirish bilan bog'liq. Ommaviy axborot vositalarining ta'sir kuchini kursatadigan shunday bir gap bor "har qanday puch g'oya, uydirma haftasiga uch martadan to'rt yil davomida takrorlansa - "haqiqat" tayyor bo'ladi, odamlar unga chippachin ishonadilar". Oxirgi paytlarda informatsion hurujlarning tez-tez uyushtirilayotgani aslida urushga

munosabatning o'zgarganligidan, qurolning yangi turi kashf qilinganidan darak beradi. Bu qurol - axborotdir. Bunday qurol yordamida olib boriladigan informatsion urushlarda insonning ongi va qalbi nishonga olinadi. Garchi u daydi o'q singari insonni jismonan yo'q qila olmasada, uning qo'poruvchilik kuchi, keltiradigan talofotlari har qanday ommaviy qirg'in qurolinikidan kam emas. Chunki bu qurol yordamida ongga berilgan zarbalar kishini adashtiradi, uni o'z manfaatlariga zid harakat qilishga undaydi va demak insonni boshqarish, uning ustidan hukmronlik qilish imkonini beradi. Aslida, axborot maqsadga erishishning eng arzon vositasi ham sanaladi.

Haqiqatan ham, informatsion hurujlar uyushtirish uchun u qadap ko'p mehnat, u qadap ko'p harakat, u qadap ko'p harajat talab etilmaydi. Garchi bunday mafkuraviy ekspansiya otishmalar va qon tukishlarni keltirib chiqarmasada, milliy o'zlikni anglashni zaiflashtirish evaziga tanazzulga olib keladi. Zamonaviy OAV, televideniye, kompyuter, Internet, uyali telefon va boshqa vositalar, insonlar, ayniqsa, yoshlarning milliyliigi, tafakkuri va dunyoqarashini o'zgartirib yubormoqda. Taraqqiy etgan mamlakatlarning mazkur vositalar yordamida jahon xalqlari ongi, dunyoqarashi va turmush tarzini bir qolipga solish hamda unga o'zlari shakllantirayotgan «ommaviy madaniyat»ni singdirishi bosh strategik siyosatga aylantirayotganligida yaqqol namoyon bo'lmoqda.

Ommaviy axborot vositalari turli xil fikrlar, rang-barang qarash va yondashuvlarga keng yo'l ochib beradi. Hayotimizda yuz berayotgan yangilanish va o'zgarishlarga odamlarning ongli munosabatini uyg'otadi. Jamiyat hayotining turli qirralarini tezkorlik bilan aks ettiradi. O'ziga xoslik va xaqqoniylik tamoyillariga tayanib, faoliyat yuritadi, barkamol avlodni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Bu haqda O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti I. Karimov «... ommaviy axborot vositalari imkoniyatlarini oshirish uchun kerakli sharoitlar yaratish, ularga jamiyatning siyosiy-iqtisodiy va ma'naviy sohalarida o'rin berish zarur» - deb ta'kidlab, ularning ijtimoiy tarbiya sohasidagi rolini ko'rsatib berdilar².

² Karimov I.A. O'zbekiston - XXI asr bo'sag'asida: Xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari - T.: «O'zbekiston», 1997.- 315 b.

Jamiyat a'zolari tafakkurining o'zgarishi yoshlar ongiga mafkuraning qanchalik singdirilishiga bog'liq. Bu esa talaba yoshlar tafakkuriga bevosita ta'sir ko'rsatayotgan omillar ishini mafkuraviy baholashni talab qiladi. Talaba yoshlar tafakkuriga ta'sir qiluvchi omillar ilovada keltirilgan. Ana shunday omillardan eng kuchlisi – ommaviy axborot vositalaridir. Radio, televideniye, gazeta orqali tarqatilayotgan har bir ma'lumot va materiallar ijodkorlar milliy mafkurasining ko'rsatkichi, desa bo'ladi.

Ma'lumki, shaxs mafkurasi uning amaliy faoliyatida namoyon bo'ladi. Shu o'rinda «O'zbek xalqi tafakkurida milliy g'oya, mafkura atrofida yakdillikka erishishda O'zbekiston radiosining qaysi dasturlari yetakchilik qilmoqda?», - degan savol tug'iladi. Bu esa jahonning sobiq mustamlaka mamlakatlarning ayrimlarida uchragan ayanchli fenomen – «ma'naviy emigrasiya»ni (o'zi vatanida-yu, orzusi -xorijda) hosil qilishi mumkin.

Albatta, bu qo'yilgan talablar bevosita radioga ham taalluqli bo'lib, uning eshittirishlari o'z mazmuniga ko'ra targ'ibot-tashviqot, tashkiliy, ma'naviy-axloqiy, estetik, iqtisodiy, siyosiy, madaniy-tarbiyaviy vazifalarni amalga oshirib kelmoqda. Ayniqsa, uning odamni ruhan poklanishiga, qalban uyg'onishiga chorlaydigan, inson ichki dunyosini boyitadigan, irodasini mustahkamlaydigan, iymon-e'tiqodini butun qiladigan ma'naviyat eshittirishlari fuqarolarni, jumladan, yoshlarni axloqiy-estetik tarbiyalashda maktab vazifasini o'tamoqda» [115-3].

Hozirgi jamiyatda yoshlarning dunyoqarashiga ommaviy axborot vositalari tobora katta ta'sir o'tkazmoqda. Radio, televideniye, reklama va e'lonlar, matbuot va internet bugungi kunda insonga g'oyaviy ta'sir o'tkazishning o'ziga xos va eng ta'sirchan tizimini yaratdi. Ommaviy axborot vositalari xususiyatlaridan biri - bu tobora yangilanib borayotgan texnik vositalar, informasion texnologiyalar yordamida yoshlar ehtiyojlariga yo'naltirilgan maqsadli ijtimoiy axborot tarqatishga mo'ljallanganligidadir.

Yot mafkuralarning asosiy maqsadi - bu omma ongini chalg'itish, millatni parchalash, jamiyatda o'zaro begonalashuvni alangalatish, mustaqillik yillarida erishilgan yutuqlarni buzib, tuhmat tarqatish, dunyoning turli mintaqalarida geopolitik, mafkuraviy keskinlikni muntazam qo'llab-quvvatlashdir.

Radio, televideniye, matbuot tijorat maqsadlarida ham keng ishlatiladi. Shu nuqtai nazardan yot mafkuralar reklamalar berishdan foydalanib, soxta diniy qadriyatlar va ehtiyojlarni singdirib, boqimandachilik psixologiyasi orqali xalq milliy ongini zaiflashtirib, mafkuraviy nochorlikka olib kelish holatlari kuzatiladi. Ayrim yot mafkuralar ommaviy axborot vositalari yordamida informasion zo'ravonlik qilmoqdalar: mustaqil mamlakatlarning axborot maydonlarini egallab

olib, ma'naviyat sohalarini o'zlariga bo'ysundirib, g'oyaviy yetakchilik qilishga intilmoqdalar, mafkuraviy qo'poruvchilikni amalga oshirmoqdalar. Mana shunday maqsadlarda ular radiodan, varaqalardan, risolalardan audio va videoyozuvlardan (masalan, Vahhobiylik, Hizbut tahrir) foydalanmoqdalar.

Milliy istiqlol mafkurasi mamlakatimizda ommaviy axborot vositalarining xalq manfaatlariga xizmat qilishiga, barkamol shaxsning rivojlanishiga, uning jamiyat bilan faol informasion aloqasini ta'minlashga, jamiyatning har bir a'zosi yoshi, ijtimoiy maqomidan qat'iy nazar ehtiyojlarini qondirishga va ularni birlashtirishga qaratilgandir. Chunki xalqaro miqyosdagi huquqiy me'yorlarga ko'ra ommaviy axborot vositalarining faoliyati tinchlikni, o'zaro hamjihatlikni mustahkamlashga, ilmiy va madaniy qadriyatlarni ayirboshlashga yo'naltirilgandir.

Mamlakatimizda radio, televideniye, gazeta va jurnallarimizning keng ommalashgan tizimi ma'naviy-mafkuraviy tarbiyaning ajralmas va zarur qismidir. Ommaviy axborot vositalari tizimi deyarli barcha aholiga, jumladan, talabalarga ham xizmat qiladi. Chunki, har bir oila u yoki bu teleradio aloqalarini qabul qiladi. Demak, hozir talabalar katta hajmdagi turli xil, jumladan, mafkuraviy ma'lumotlarni ham o'zlashtira boradilar.

Ayniqsa, FM radio tarmoqlari, televideniye va matbuotdan olayotgan ma'lumotlari hajmi va xilma-xilligi bo'yicha boshqa manbalardan olinayotgan axborotlardan nafaqat ustun turishini, balki qiziqarli qilib berilayotganligini aytib o'tmaslik mumkin emas. Bu esa yoshlar tomonidan tushunarli, ommabop muntazam bo'lganligi uchun bevosita qabul qilinadi. Shuning uchun ham axborotning «birinchi qo'ldan», ya'ni bevosita siyosiy axborotlardan, mahoratli sharhlovchilardan, ma'naviyat va xalq xo'jaligining turli sohalaridagi mutaxassislardan olinishi o'ta muhimdir. Aholining keng qatlamlari foydalanishi mumkin bo'lgan smartfonlar va mobil aloqaning tarif rejaları narxlarining pasayishi tufayli yangi foydalanuvchilarning aksariyati tarmoqda paydo bo'ldi. 2017 yilda 200 milliondan ortiq kishi birinchi marta mobil qurilmani sotib oldi. Shunday qilib, dunyo aholisining uchdan ikki qismidan ko'prog'i mobil telefonlarni (asosan, smartfon) sotib olgan. Foydalanuvchilar soni mobil telefonlar 2018 yilda bu 5,175 milliard kishini (68%) tashkil etadi, bu 2017 yilning shu davriga nisbatan 4 foizga ko'pdir.

Xalqaro elektraloqa ittifoqi (XEI) tomonidan taqdim etilgan ma'lumotga ko'ra 2020 yilga kelib Internet 60 foizga ega bo'ldi. Bu degani dunyoda 4,1 milliard kishi Internet bilan ta'minlandi.

O'zbekistonda internet xizmatidan foydalanuvchilar soni -22,1 milliondan oshdi. Shundan mobil internet foydalanuvchilari soni -19 millionni tashkil

etmoqda. Mamlakat bo'yicha aholi punktlarining mobil aloqa bilan qamrab olinishi darajasi 97 foizni, mobil internet qamrovi esa 87 foizni tashkil etdi.[6] 26 mingga yaqin "uz" domenidagi veb-saytlar faoliyat olib bormoqda. 200 dan ortiq veb-sayt ommaviy axborot vositasi sifatida ro'yxatga olingan. Internetning ta'sir kuchi beriladigan materiallarning tezkorligi, ko'tarilayotgan masalalarning dolzarbligi hamda tahliliylik darajasi va mavjud muammolarning samarali echimlarini taklif etishiga ko'p darajada bog'liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Mirziyoyev Sh.M. "Matbuot va ommaviy axborot vositalari xodimlari kuni" bayram tabrigidagi nutqi.T.: - 2019.
2. Ommaviy axborot vositalari mustaqilligini ta'minlash hamda davlat organlari va tashkilotlari axborot xizmatlari faoliyatini rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori (Manba: uza.uz)-2019.
3. O'zbekiston Respublikasining "Vijdon erkinligi va diniy tashkilotlar to'g'risida"gi qonuni.T.: -1998.
4. Karimov I. O'zbekiston - XXI asr bo'sag'asida: Xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot shartlari kafolatlari - T.: "O'zbekiston", 1997
5. Milliy istiqlol g'oyasi: asosiy tushuncha va tamoyillari. T.: "O'zbekiston", 2000.
6. Karimov I.A. "Yuksak ma'naviyat-yengilmas kuch".T.: -2008